

Qo'l bilan beriladigan ogohlantiruvchi ishoralar.

Baratova Onajon Qahhor qizi

Qarshi tumani 1-son kasb hunar maktabi

Yo'l harakati qoidalari va harakat xavfsizligi fani o'qituvchisi

Аnnотatsiya: *Qo'lda ogohlantirish belgilari turli xil muhitlarda xavfsizlik haqida xabardorlikni oshirish va baxtsiz hodisalarning oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu ilmiy maqola muhim ma'lumotlarni etkazish, xatti-harakatlarga ta'sir qilish va baxtsiz hodisalarni kamaytirishda qo'lda ogohlantirish belgilarining samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Mavjud adabiyotlarni, kuzatuv tadqiqotlarini va ma'lumotlarni to'plashni har tomonlama tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot xavfsizlikni ta'minlash va xavflarni kamaytirishda qo'lda ogohlantirish belgilarining ahamiyati haqida qimmatli tushunchalarni berishga intiladi. Ushbu maqola natijalari turli xil sharoitlarda odamlar uchun xavfsizroq muhitni yaratishda qo'lda ogohlantirish belgilarining rolini tushunishga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *ogohlantiruvchi belgilar, odamlar, belgilar, yo'l harakati, xavfsizlik choralari.*

Qo'lda ogohlantirish belgilari - bu turli muhitdagi odamlarga potentsial xavflar va xavfsizlik ko'rsatmalarini etkazadigan vizual signallar. Ogohlantirish belgilarining mavjudligi odatiy hol bo'lsa-da, ularning xavfsizlikni bilish va baxtsiz hodisalarning oldini olishga ta'siri qiziqish va ahamiyatga ega. Ushbu ilmiy tadqiqot xatti-harakatlarga ta'sir qilish, xavfsizlik ongini oshirish va baxtsiz hodisalar ehtimolini kamaytirishda qo'lda ogohlantirish belgilarining samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Ogohlantirish belgilarining mavjudligi va xavfsizlik natijalari o'rtasidagi munosabatni o'rganib, ushbu tadqiqot turli

kontekstlarda qo'lda ogohlantirish belgilaridan foydalanishni optimallashtirish bo'yicha dalillarga asoslangan tavsiyalar berishga intiladi. Kundalik hayotimizda biz potentsial xavf yoki xavf haqida ogohlantiruvchi ko'plab vizual belgilarga duch kelamiz. Ko'pincha e'tibordan chetda qoladigan yoki odatiy hol sifatida qabul qilingan ushbu qo'lda ogohlantiruvchi belgilar turli muhitlarda xavfsizlik bo'yicha xabardorlikni oshirish va baxtsiz hodisalarning oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Qurilish maydonlaridan tortib jamoat joylarigacha, qo'lda ogohlantiruvchi belgilar jim qo'riqchi bo'lib xizmat qiladi va xavfsizlik va zarar o'rtasidagi farqni anglatishi mumkin bo'lgan muhim ma'lumotlarni yetkazadi. Qo'lda ogohlantirish belgilari odamlarni potentsial xavflar, yoki ularning atrofidagi xavfsizlik ko'rsatmalari haqida ogohlantirish uchun mo'ljallangan. Bu belgilar ramzlar, ranglar va matn kabi turli shakllarda keladi va diqqatni jalb qilish va tanqidiy xabarlarini etkazish uchun strategik tarzda joylashtirilgan. Qo'lda ogohlantirish belgilarining mavjudligi odamlarning xavfsizlik bo'yicha xabardorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Potentsial xavf va xavf-xatarlarga e'tibor qaratib, bu belgilar odamlarni o'z harakatlarida hushyorroq va ehtiyotkor bo'lishga undaydi. Qo'lda ogohlantirish belgilarining asosiy vazifalaridan biri turli xil muhitlarda baxtsiz hodisalarning oldini olish va xavflarni kamaytirishdir. Odamlarni sirpanchiq yo'llar, elektr toki bilan bog'liq xavflar yoki taqiqlangan hududlar kabi ehtimoliy xavf-xatarlar haqida ogohlantirish orqali bu belgilar baxtsiz hodisalar va jarohatlar ehtimolini kamaytirishga yordam beradi. Qo'lda ogohlantirish belgilaridan faol foydalanish xodimlar va keng jamoatchilik uchun xavfsizroq muhitni yaratishi mumkin, natijada hayotni saqlab qoladi va qimmat hodisalarning oldini oladi. Qo'lda ogohlantirish belgilarining mavjudligi muhim bo'lsa-da, ularning samaradorligi odamlar tomonidan taqdim etilgan xavfsizlik ko'rsatmalariga rioya qilishiga bog'liq. Odamlar nafaqat ushbu belgilarni sezishlari, balki ular bildiradigan xavfsizlik qoidalarini tushunishlari va ularga rioya qilishlari juda muhimdir. Quyidagilar ogohlantiruvchi ishoralar hisoblanadi:

- burilishni ko'rsatadigan miltillovchi chiroq yoki qo'l bilan beriladigan ishoralar;
- tovushli ishoralar;
- fara chiroqlarining yoqib-o'chirilishi;
- kunduz kuni yaqinni yorituvchi fara chirog'ining yoqilishi.

Harakatlanishni boshlashdan, qayta tizilishdan, burilish (qayrilib olish)dan va to'xtashdan oldin haydovchi tegishli yo'nalishni bildiruvchi burilish yorug'lik ko'rsatgichi, ular bo'lmaganda yoki buzuv bo'lganda, qo'l bilan ishoralar berishi shart.

Chapga burilish (qayrilib olish)ni bildiruvchi ishoraga chap qo'lni yoki tirsakdan to'g'ri burchak ostida bukilgan o'ng qo'lni yonga uzatish mos keladi.

O'ngga burilishni bildiruvchi ishoraga o'ng qo'lni yoki tirsakdan to'g'ri burchak ostida bukilgan chap qo'lni yonga uzatish mos keladi.

To'xtash ishorasi chap yoki o'ng qo'lni yuqori ko'tarib beriladi.

Burilish ko'rsatgichi yoki qo'l bilan berilayotgan ishora manyovrni bajarishdan oldinroq berilishi va uni tugallagach darhol to'xtatilishi lozim (qo'l bilan berilayotgan ishorani manyovr qilishdan bevosita oldin tugallash mumkin).

Ishoralar berish boshqa yo'l harakati qatnashchilarini chalg'itmasligi kerak.

Ogohlantiruvchi ishora berish haydovchiga oldin o'tish huquqini bermaydi va uni zaruriy ehtiyot choralarini ko'rish mas'uliyatidan ozod qilmaydi.

Haydovchi o'zidan orqada kelayotgan, quvib o'tishni boshlagan va boshqa transport vositalariga halaqit bermasligiga ishonch hosil qilgandan keyingina, harakatlanish yo'nalishini o'zgartirish haqida ogohlantiruvchi ishora berishi kerak.

Tovushli ishoralar faqat quyidagi hollarda qo'llanilishi mumkin:

aholi yashaydigan joylardan tashqarida boshqa haydovchilarni quvib o'tish haqida ogohlantirish uchun;

zarur bo'lgan hollarda yo'l-transport hodisasining oldini olish uchun.

Quvib o'tish haqida tovushli ishora o'rniga yoki u bilan birga fara chiroqlarini yoqib-o'chirib ogohlantirish ishorasini berish mumkin.

Burilishni ko'rsatuvchi barcha yorug'lik ishoralarining bir vaqtda miltillashi falokat ishoralari bo'lib hisoblanadi.

Falokat yorug'lik ishoralari quyidagi hollarda yoqilishi kerak:

yo'l-transport hodisasi sodir bo'lganda;

to'xtash taqiqlangan joylarda majburiy to'xtalganda;

fara chiroqlari haydovchining ko'zini qamashtirganda;

shatakka olishda (shatakka olingan transport vositasida).

Haydovchi yo'l harakati qatnashchilarini, o'zi boshqarayotgan transport vositasi havf tug'dirishi mumkin bo'lgan boshqa hollarda ham ogohlantirish uchun falokat yorug'lik ishoralarini yoqishi kerak.

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, qo'lda ogohlantirish belgilari turli xil sharoitlarda xavfsizlik xabardorligini oshirish va baxtsiz hodisalarning oldini olishda muhim rol o'ynaydigan kuchli vositadir. Potentsial xavf va xavflarni vizual eslatuvchi sifatida xizmat qilib, bu belgilar odamlar o'rtasida xavfsizlik va mas'uliyat madaniyatini shakllantirishga yordam beradi. Tashkilotlar, korxonalar va jismoniy shaxslar qo'lda ogohlantirish belgilarining muhimligini tan olishlari va hamma uchun

xavfsizroq va xavfsizroq muhitni ta'minlash uchun ularga rioya qilishni birinchi o'ringa qo'yishlari juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11 iyul 2017 yil 3127-sonli "Yo'l harakati havfsizligini ta'minlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori*

2. *2018-2022 yillarda O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash konsepsiyasini*

3. *O'zbekiston Respublikasi IIV YHXBB statistika ma'lumoti*

4. *Аземша С.Н., А.Н.Старовойтов. Применение научных методов в повышении безопасности дорожного движения. Гомел, 2017*

5. *Усманова, М. Н., & Юлдошев, Д. Ф. У. (2020). Пути повышения безопасности дорожного движения. Проблемы науки, (2 (50)). <https://cyberleninka.ru/article/n/puti-povysheniya-bezopasnosti-dorozhnogo-dvizheniya.pdf>*

6. *Usmanova M. N., Rizaev Sh. FORMATION OF SOCIO-ECONOMIC FACTORS AFFECTING TRAFFIC SAFETY. Accepted in the journal The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research (ISSN-2642-7478) for Volume 03 Issue 04 April 2021. <https://doi.org/10.37547/tajjir/Volume03Issue04-05>*